

Taustateadmisi arengumaade haridusest

Arutame noortega arengumaade hariduse küsimusi, kasutades vajadusel ajurünnaku tehnikat, mis laseb kõigil rääkida, väldib kellegi halvustamist öeldu pärast ja julgustab teiste poolelijäänud mõtteid lõpetama.

A. Mida on heaks hariduseks üldse vaja? Milline on halb haridus? Mida on õpilaste meelest *teie koolis* vaja selleks, et noored saaksid hea hariduse?

Mis mõjutab hariduse kvaliteeti:

1. Kas haridus on rahaliselt kättesaadav;
2. Kui palju lapsi on klassis;
3. Kas õpetajal on vastav ettevalmistus ja haridus;
4. Kui palju on õppevahendeid;
5. Kas õpe on huvitav ja kas suhestub õppijate igapäevaeluga;
6. Kas koolis on turvaline käia;
7. Kooli ja (vähemus)kultuuri seosed (emakeelne õpe murdealalt pärit lastele).

Mõned näited

- Sambias näiteks on keskmiselt klassis ühe õpetaja kohta 64 õpilast.
- Libeerias on ühe õpiku kohta 27 last.
- Keenias, Malawis ja Ugandas näiteks pole pooltel 11-aastastel koolilastel üldse õpikuid.
- Masaid Keenias ja Tansaania (pildil) hakkasid alles hiljaaegu oma lapsi koolitama, kartes kultuurilist assimilatsiooni.
- Enamus Afganistani tüdrukuid ei käi koolis rohkem kui vaid neli aastat, kuna koolitee on lihtsalt väga ohtlik. 2007. aastal näiteks põletati Afganistanis 100 kooli maha, enamus neist tütarlaste koolid.

B. Kuidas on võimalik, et mitusada miljonit inimest maailmas ei oska lugeda ega kirjutada? Kas keegi teab, kui palju inimesi maailmas on kirjaoskamatud?

Selle dokumendi valmistamist on toetanud Euroopa Komisjon.

Dokumendi sisu eest vastutab Jaan Tõnissoni Instituut ja see ei esinda Euroopa Liidu seisukohti.

Umbes 750 miljonit inimest. See on sama suur arv, kui palju inimesi elab inimesi kokku Ameerika Ühendriikides, Venemaal, Brasiilias ja Lõuna-Aafrika Vabariigis, Austraalias ja Lõuna-Koreas ja Saudi Araabias. See arv on nii suur sellepärast, et osad lastegrupid ei saa üldse kooli minna.

Mis takistab koolis käimist?

1. **Vaesus.** Vaesuses elavad lapsed ei saa kooli minekut endale lubada, kuna peavad töötama kodus majapidamises või põllul.
2. **Sugu.** Vahel ei saa tütarlapsed kultuurilistel põhjustel kooli minna, kuna nende harimist ei peeta lihtsalt vajalikuks. Nii oskab maailmas lugeda ja kirjutada vaid kolm neljandikku naistest. Ka võib koolitee olla tütarlastele ebaturvaline ning koolid sobimatud tütarlaste hügieeniks.
3. **Geograafia.** Lastel, kes elavad ääremaal, ning kellel pole juurdepääsu transpordile, on koolis käimine takistatud. Näiteks saavad Kanada põhjaosas elavad esmarahvad kooli vaid veetaksoga, sest teid ei ole.

(Pildil Moosenee reservaadi veetaksopeatus, foto autor Evelin Loit.)

4. **Vähemuskultuur.** Vähemusrahvuse hulka kuuluvad lapsed, erineva emakeelega või murdekeelsed lapsed. Mõned valitsused ei toeta emakeelset haridust kõikidele lastele ja need lapsed ei pruugi kooli minnagi.
5. **Sõjalised konfliktid.** Afganistanis oli aastal 2001, vahetult peale Talibani režiimi, 80% kõikidest koolimajadest hävitatud. Koolis käis vaid 38% kõikidest Afganistani põhikooliealistest lastest. Nende seas oli tüdrukuid 3%. Keskkoolis käis vaid 10 protsenti lastest. 2005. aastaks naases Afganistanis kooli 5.2 miljonit last, kes Talibani ajal koolis käia ei saanud.

Näiteid

- **Tervelt 75 miljonit** last maailmas ei käi koolis. Ning vaid 80% maailma täiskasvanud inimestest oskab kirjutada ja lugeda. Pole juhus, et kirjaoskamatute inimestega võrdne arv inimesi - **750 miljonit** - on ka pidevalt näljas. Need ongi enamasti samad inimesed, kes elavad arengumaade väga vaestes maapiirkondades, kus pole koole.
- Jeemenis on iga 100 koolis mitte käiva poisi kohta koolist eemale jäänud 270 tüdrukut. Iraagis ei käi koolis 316 tüdrukut saja poisiga võrreldes ning Indias on **koolis mitte-käivaid tüdrukuid koguni neli korda rohkem kui poisse.**
- Kuigi Indias on praegu algkooliharidus kuni 14. eluaastani kõigile tasuta ja algkoolis käib kohati koguni 95 % lastest, ei oska ikkagi tervelt 40 protsenti India elanikest kirjutada ega lugeda.

Selle dokumendi valmimist on toetanud Euroopa Komisjon.

Dokumendi sisu eest vastutab Jaan Tõnissoni Instituut ja see ei esinda Euroopa Liidu seisukohti.

- Masaide vähemusrahvus Aafrikas muretseb, et riigikool, mis järgib üleriiklikku õppekava, ei paku vähemusrahvastele omakultuurilisi õppeaineid. Nii võivad lapsed hakata oma kultuuri ning pärimust tagurlikuks pidama ja häbenema. Hirm on seda enam põhjendatud, kui kool asub kodust kaugel ning õpilane peab jääma internaati elama. Vahel ununeb sellises olukorras isegi emakeel.
- Afganistanis oli Talibani ajal tüdrukutele hariduse andmine keelatud. Siiski suutis Rootsi mittetulundusühing käigus hoida kodukoole, kus tüdrukud õppisid. Nii õppis 2001. aastal rootslaste toetatud koolides üle 200 000 õpilase, kellest 22% olid tüdrukud.

(Õnne Pärl'i foto Afganistani tüdrukutest koolis.)

C. Miks on kirjaoskust üldse vaja? Miks on lugemine ja kirjutamine tähtis? Kui me ei oskaks lugeda, kirjutada ega arvutada, milline me elu oleks?

Võimalikud vastused:

1. Hulga raskem saada tööd.
2. Me ei saaks internetti kasutada ega saata sõnumeid.
3. Ei saaks raamatuid lugeda.
4. Liiklusmärke ei tunneks.
5. Ei saaks osta ega müüa midagi ilma et meid ninapidi veetaks.
6. Ei saaks ravimi kasutamise juhistest aru ega oskaks lugeda toiduretsepte.
7. Meie lapsed jääks samuti kirjaoskamatuks.
8. Hariduse kaudu areneb ühiskond tervikuna, näiteks edeneb majandus, seadustest kinnipidamine ja üldine tervishoid.
9. Koolid on maakohtades tihti vaid ainukeseks sidemeks inimeste ja riigi vahel.

Näiteid

- Kui arengumaades elavad tütarlapsed saavad algkooli ära lõpetada, siis väheneb nende tõenäosus haigestuda rasketesse haigustesse nagu **AIDS umbes poole võrra**.
- Kui laps on algkooli lõpetanud, siis ta saab tööle minnes **poole rohkem palka** kui kirjaoskamatuks.
- Kirjaoskaja ema **lapsed on tervemad** ja jäävad suurema tõenäosusega ellu, kui kirjaoskamatu ema lapsed.
- ÜRO on välja arvanud, kui mõnes riigiks läheks kooli vaid üks protsent rohkem tüdrukuid, tõuseks kogu riigi majandus tervelt 0,3 protsenti! Seega pole kooliteel astuvad väikesed tüdrukud mitte lihtsalt pisikesed teadmisanalised plikad, vaid ka tõhusad **majanduse edendamise mootorid**.

Selle dokumendi valmistamist on toetanud Euroopa Komisjon.

Dokumendi sisu eest vastutab Jaan Tõnissoni Instituut ja see ei esinda Euroopa Liidu seisukohti.

- Isegi kõige algelisem haridus toob kasu – iga kooliskäidud aasta kohta tõuseb **täiskasvanud naise palk 15 protsendi võrra**. Mida rohkem on arengumaade naised koolis käinud, seda vähem esineb nendes riikides laste suremust.

Lõpetuseks

võiks õpilastele öelda, et **maailma riikide liidrid lubasid 2000. aastal saata kõik maailma lapsed kooli aastaks 2015**. (Sinna on aega veel 5-6 aastat.) Samuti on lubatud tööd teha täiskasvanute koolituse kallal, et kirjaoskamatute inimeste hulk väheneks poole võrra.

Kuidas saame olla kindlad, et maailma riikide juhid täidavad oma lubadust?

Kutsugem oma maakonna poliitik kooli külla või kirjutagem oma linna või maakonna poliitikule Riigikogus ja andkem talle (lisaks eelpool öeldule) teada, et:

- **Haridus on inimõigus**. Kõikidel inimestel on inimõigused, me sünnime nendega ja neid ei saa kelleltki ära võtta. Just inimõigused moodustavad selle aluse, kuhu toetub meie väärikus. Ilma hariduseta on raske väärikas olla.
- **75 miljonit last** ei käi ikka veel koolis. Need on maailma kõige vaesemad lapsed ja just nemad on need, kes vajaks hädasti haridust.
- Ligi ühest miljardist kirjaoskamatust inimesest on **kaks kolmandikku naised**. 75 miljoni väikese lapse hulgas, kes pole 11. eluaastani kooli veel läinud, on samuti **70 protsenti tüdrukud**.
- Kui inimesed saavad õppida kõige tavalisemaid elu- ja koolitarkusi, siis kasvavad nende riikide majandused kiiremini ja vaesus väheneb. Iga kooliskäidud aasta kohta võib inimese sissetulek isegi kuni **veerandi võrra** tõusta.
- Kõikidel on vaja haridust ja hiljem töökohta. Et kõik lapsed saaksid 2015. aastaks kooli minna, on vaja veel **18 miljonit** õpetajat maailmas.
- Praegu üles kasvavad noored on ilmselt **suurima-arvuline põlvkond**, mida maailm on eales näinud. Miljonid noored maailmas on tööta ja isegi ilma elukutseta. Juba kujutab see probleem endast suurt ohtu maailma stabiilsusele, sest paljud töötud noored valivad kuritegeliku tee.
- Sellepärast on noorte **ametioskused** maailmas järjest tähtsamad teemad, millega tuleb tegeleda. Just tehnilised ja ametioskused aitavad inimesi tööle, eemale kuritegelikust teest.

Selle dokumendi valmistamist on toetanud Euroopa Komisjon.

Dokumendi sisu eest vastutab Jaan Tõnissoni Instituut ja see ei esinda Euroopa Liidu seisukohti.